

УДК 327.7(792.54)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/92-1-16>**Світлана БОРОВИК,***orcid.org/0000-0003-1170-4014**заслужена артистка України, доцент,
завідувачка кафедри співу та хорового диригування
Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра
(Київ, Україна) svborovik63@gmail.com***Яна ПОДАТЬ,***orcid.org/0009-0009-7453-0358**викладачка кафедри співу та хорового диригування
Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра
(Київ, Україна) yaska50994@gmail.com*

ВПЛИВ ОПЕРНОГО МИСТЕЦТВА ДЖУЗЕППЕ ВЕРДІ НА ОБ'ЄДНАВЧІ ПРОЦЕСИ В ІТАЛІЇ

Стаття присвячена аналізу оперної творчості Джузеппе Верді в контексті об'єднавчих процесів в Італії як культурно-історичного та музикознавчого предмету дослідження ХХ–ХХІ століть. Розкрито значення опери «Набукко» як естетичного й ідейного маніфесту доби, що втілює провідні національно-визвольні ідеї епохи. Підкреслено, що Дж. Верді не лише створив нову художню мову музичної драми, а й став символом духовного відродження Італії, виразником колективної волі народу до свободи та єдності. Композитор своїми творами поєднав гуманістичні цінності, філософію свободи та ідеї національної самосвідомості, завдяки чому його музика набула значення загальнонародного гімну визвольного руху. У статті показано, що опера «Набукко» стала квінтесенцією філософії Рисорджименто – мистецьким відображенням прагнення до незалежності, рівності, духовного оновлення.

Проаналізовано різні інтерпретації мистецько-філософського підґрунтя руху Рисорджименто, зокрема суперечливі погляди А. Карраннанте, який критикував ідею «народного» чинника у формуванні національної єдності. Водночас доведено, що громадянська позиція Дж. Верді не може бути ототожнена з елітарним баченням А. Карраннанте: композитор залишався митцем народу, його музика діяла на емоційно-емпіричному рівні, пробуджуючи суспільну свідомість і почуття спільної мети. Акцентовано на ролі Дж. Верді як духовного провідника свого часу, чия творчість сприяла формуванню італійської національної ідентичності. Автори доводять, що оперна спадщина Дж. Верді – це не лише художнє відображення історичних подій, а й чинник формування ідейної структури європейського романтизму. У музичній драматургії композитора відбивається синтез епічного, патріотичного та філософського начал. У статті окреслено подальші напрями досліджень: вивчення творчості В. Белліні в контексті об'єднавчих процесів в Італії та аналіз впливу оперного мистецтва на суспільну свідомість першої половини ХІХ століття.

Ключові слова: об'єднавчі процеси, Джузеппе Верді, Рисорджименто, європейський романтизм, «Набукко», народність, патріотизм, національна ідентичність.

Svitlana BOROVYK,

orcid.org/0000-0003-1170-4014

*Honored Artist of Ukraine, Associate Professor,
Head of the Department of Singing and Choral Conducting
R. M. Glier Kyiv Municipal Academy of Music
(Kyiv, Ukraine) svborovik63@gmail.com*

Yana PODAT,

orcid.org/0009-0009-7453-0358

*Lecturer at the Department of Singing and Choral Conducting
R. M. Glier Kyiv Municipal Academy of Music
(Kyiv, Ukraine) yaska50994@gmail.com*

THE INFLUENCE OF GIUSEPPE VERDI'S OPERA ON THE UNIFICATION PROCESSES IN ITALY

The study explores Giuseppe Giuseppe Verdi's operatic legacy in the context of the Italian unifying processes as a complex cultural, philosophical, and historical phenomenon of the nineteenth century. The opera «Nabucco» is presented as both an artistic and ideological manifesto of its era, reflecting the leading national and liberating ideas of the movement. Giuseppe Verdi is shown not only as an innovator of the musical drama but also as a spiritual symbol of Italy's rebirth and the voice of the people's collective will for freedom and unity. Through his music, Giuseppe Verdi expressed the core humanistic and patriotic ideals of the Risorgimento, turning his operas into anthems of national awakening and moral resistance. The research highlights «Nabucco» as a synthesis of artistic power and philosophical thought, embodying the ideals of independence, equality, and the revival of Italian national values.

The paper examines the diverse philosophical interpretations of the Risorgimento, including Giovanni Gentile's critical assessment, who denied the decisive role of the «people» in the formation of national unity. Nevertheless, Giuseppe Verdi's civic position is interpreted as diametrically opposed to Gentile's elitist perspective: his music operated on an emotional and empirical level, awakening mass consciousness and uniting society around shared patriotic ideals. Giuseppe Verdi's operatic works thus appear as a form of civic engagement and a catalyst for the moral and political self-awareness of his nation.

It is concluded that Giuseppe Verdi's operatic oeuvre is not only a reflection of historical processes but also a formative component of European Romanticism. His musical dramaturgy combines epic grandeur, patriotic passion, and philosophical depth. The article also outlines further directions for research, particularly the study of Vincenzo Bellini's creative heritage within the Risorgimento framework and the influence of opera on the collective consciousness of nineteenth-century Italian society.

Key words: unification processes, Giuseppe Verdi, Risorgimento, European romanticism, «Nabucco», nationality, patriotism, national identity.

Постановка проблеми. Об'єднавчі процеси в Італії мали визначальний вплив на становлення та розвиток італійського національного музичного мистецтва в першій половині XIX століття. Ідеї національного визволення, спрямовані проти австрійського панування, знайшли своє художнє відображення передусім у музично-театральній (оперній) сфері, адже саме оперні театри тієї доби ставали центрами суспільного життя, де численні слухачі прагнули почути у мистецьких образах утвердження власних патріотичних прагнень. Провідні політики Італії, приймаючи доленосні для країни рішення, наспівували арії з опер Дж. Верді та В. Белліні. Це засвідчує доцільність і своєчасність статті.

Аналіз досліджень. Водночас у європейському науковому дискурсі є й критичні підходи до проблеми впливу оперної творчості Дж. Верді на об'єднавчі процеси в Італії: А. Каррантанте в праці «Джозуе Кардуччі в історії італій-

ської школи, в культурі і школі Рисорджименто» (Giosuè Carducci nella storia della scuola italiana, in *Cultura e scuola*, 2009) оцінює цю епоху негативно, розглядаючи її як ідейну передумову формування фашизму першої половини XX століття. Такої ж точки зору притримується й інший італійський науковець А. Піромаллі «Введення в Кардуччі» (Introduzione a Carducci, 1988). Учені Р. Сеппа і А. Панзіні в дослідженні «Кардуччі», навпаки, показують літературні твори Дж. Кардуччі та музичне мистецтво Дж. Верді як кульмінаційний прояв нової італійської філософії свободи.

В українській історіографії проблема впливу оперної творчості Дж. Верді на об'єднавчі процеси в Італії розкрита недостатньо. Так, наприклад, науковці І. Цебрій і В. Опенько в двох спільних статтях «Особливості розвитку італійської опери XVII–XVIII століття» (2018) і «Розвиток жанрів вокально-хорової музики як визначальної передумови зародження опери у Флоренції»

(2025) більше акцентували увагу на передумовах епохи об'єднавчих процесів, ніж на означеній проблемі. У статті Н. Ващенко «Олександр Мишуга: портрет основоположника української вокальної педагогіки в контексті сучасної вітчизняної освіти» (2014) показано, що формування класичної італійської вокальної школи відбулося в часи злету творчості Дж. Верді, а потім ця манера співу розповсюдилася й в Україні. Матеріали посібника І Цебрій «До витоків формування інтелектуальної та висококультурної особистості» (2006) також показують українську вокальну школу як спадкоємицю італійських співочих традицій епохи Рисорджименто.

Незважаючи на те, що є праці, які з різних сторін розкривають проблему впливу оперного мистецтва на об'єднавчі процеси в Італії, недостатньо таких, де б внесок італійських композиторів Дж. Верді та В. Белліні розглядався в контексті італійського суспільного життя і музичної культури цього періоду. Це викликало необхідність нашого дослідження.

Мета статті – проаналізувати оперну творчість Дж. Верді крізь призму ідей національного визволення (Рисорджименто), де найбільш повно виявлено заклик митців до незалежності та духовного оновлення нації.

Виклад основного матеріалу. Рисорджименто (італ. *Risorgimento* – «Відродження») – поняття, що позначає італійський національно-визвольний рух, спрямований на ліквідацію політичної роздробленості та іноземного (передусім австрійського) панування, а також на створення єдиної національної держави. Його основою була об'єктивна потреба в подоланні феодальних структур і утвердженні нового – буржуазного суспільного ладу. Боротьба італійців, що тривала майже століття (від кінця XVIII ст. до 1870 р.), у період найбільшого піднесення набувала характеру буржуазно-демократичних революцій, зокрема революцій 1848–1849 та 1859–1860 років. Завершальним етапом Рисорджименто стало утворення єдиної Італійської держави у 1861 році (остаточне об'єднання Італії – у 1870 р.) (Карраннанте, 1994: 205).

Філософія Рисорджименто – це не просто інтелектуальне осмислення визвольної боротьби, а передусім політична філософія свободи. Один із її провідних представників, Карло Каттанео, визначав сутність своїх переконань у короткій, але глибокій формулі: «Свобода – це республіка; республіка – це плюралізм, тобто федерація» (Піромаллі, 1988: 86).

Інший представник філософії свободи – Антоніо Розміні – поєднав свої погляди з релігійним світоглядом, висловивши чітку позицію щодо

неприйнятності будь-якого насильства у справах віри. Він стверджував, що «застосування зовнішньої сили з метою примусити людину до релігії чи віри, навіть якщо вона є істинною, є логічним абсурдом і, крім того, порушенням прав людини» (Панзіні, 1994: 115). Його сучасник, філософ, священнослужитель і державний діяч Вінченцо Джоберті, навпаки, трактував релігію як явище, що повинно звільнитися від догматичних нашарувань минулого. Порівнюючи власні погляди з позицією Жозефа-Марі де Местра, він наголошував: «Між де Местром і мною існує суттєва різниця: він перетворює Папу Римського на знаряддя дикості й варварства, тоді як я прагну зробити його символом свободи і культури» (Панзіні, 1994: 21).

Період переходу від епохи революцій до епохи Імперії, що відбувся в Європі на межі XVIII–XIX століть, позначився виникненням різноспрямованих течій філософської думки. Ліберальні мислителі, продовжуючи традиції Просвітництва, намагалися протистояти авторитарній політиці Наполеона, відстоюючи ідеали особистої свободи й політичного гуманізму. Водночас традиціоналісти, натхненні романтизмом, вбачали у раціоналізмі доби Просвітництва джерело моральної деградації й виступали на захист «законної» монархічної влади.

Окремий напрям філософської думки мистецького спрямування становив французький спиритуалізм, який спирався на консервативні політичні традиції. Його найвідомішими представниками були Віктор Кузен (1792–1867), Джозуе Кардуччі (1835–1907), Антуан-Луї-Клод Дестют де Трасі (1754–1836), П'єр-Жан-Жорж Кабаніс (1757–1808), Марі-Франсуа-П'єр Мен де Біран (1766–1824), Жозеф де Местр (1753–1821), Луї де Бональд (1754–1840) та Робер де Ламенне (1782–1854).

В Італії, незважаючи на відмінні історичні та політичні умови, теж розгорнулася ідейна боротьба між прибічниками Просвітництва та прихильниками реставраційних тенденцій. Ідеологи відновлення традицій прагнули розірвати зв'язок із культурою Просвітництва, тоді як мислителі Дж. Романьозі, К. Каттанео та Ф. Феррарі продовжували її лінію розвитку, обстоюючи раціоналістичні принципи й громадянські свободи. Водночас такі філософи, як Дж. Галлугаш, А. Розміні та В. Джоберті, не поділяючи просвітницького сенсуалізму, закликали повернутися до духовної спадщини спиритуалізму та метафізичної традиції європейської думки (Серра, Панзіні: 1994: 93).

Діяльність таких мислителів, як Дж. Романьозі, К. Каттанео, Ф. Феррарі, А. Розміні та особливо

Джозуе Кардуччі, була тісно пов'язана із соціально-політичними подіями епохи Рисорджименто. Неможливо розглядати розвиток філософської думки цього періоду, не згадавши видатних діячів італійського інтелектуального відродження – Джузеппе Мацціні (1805–1872), Вінченцо Куоко (1770–1823), Мелькіорре Джою (1767–1829) та пастора Франческо Соаве (1743–1806). Професор Пармського університету Дж. Соаве здобув широку популярність завдяки працям, присвяченим мистецькій філософії. У своїх дослідженнях він спирався на ідеї Дж. Локка, зокрема на концепцію внутрішньої рефлексії, що дозволило йому пом'якшити надмірний сенсуалізм теорії Е. Кондильяка (Цебрій, 201: 90).

Вінченцо Куоко, у свою чергу, піддав критиці революційну ідеологію, яка претендувала на універсальність, наголошуючи на неможливості механічного перенесення загальних ідей на ґрунт конкретної національної традиції. Він поставив ключове питання про співвідношення історично сформованої ментальності народу та типу революції, яку він переживає.

Інший мислитель Франческо Маріо Пагано (1748–1799) – розробив проект конституції для Партенопейської республіки, яка намагалася втілити ідеали Просвітництва в умовах, що не сприяли їхньому практичному втіленню. З цього приводу В. Куоко наводив думку страченого разом із Пагано Вінченцо Руссо: «Конституція – це, як одяг: кожен має носити власний, адже позичений костюм навряд чи буде пасувати. Чи може французька Конституція 1795 року бути доброю для всіх? Найімовірніше, вона не підходить нікому» (Серра, Панзіні, 1994: 94).

Філософсько-мистецька течія Рисорджименто, однак, розвивалася не лише в академічному та політичному середовищі. Її ідеї проникли в художню сферу, особливо в музику, що стала потужним засобом формування національної самосвідомості. З огляду на те, що опера займала провідне місце в італійській культурі першої половини XIX століття, саме оперна сцена перетворилася на своєрідну трибуну для вираження патріотичних почуттів. У цьому контексті особливої уваги заслуговують імена композиторів Джакомо Россіні, Вінченцо Белліні та, насамперед, Джузеппе Верді (Опенько, Цебрій: 2018: 81).

Життя й творчість Дж. Верді (1813–1901) були тісно пов'язані з політичними процесами Італії, а його симпатії до ідей національного визволення відбилися як у його музиці, так і в особистій громадянській позиції. Недарма ранній період його творчості часто називають добою «революційної

опери», або ж «опери Рисорджименто», що безпосередньо або символічно відображала визвольний рух італійського народу, очолюваного Джузеппе Гарібальді.

Мелодії з опер «Навуходоносор» (1842) і «Ломбардці» (1843) набули виняткової популярності – їх співали на площах, у театрах, у домівках і навіть у найвіддаленіших селах. Натхненням для цих творів ставали як народні пісні, так і політичні ідеали, яким композитор залишався вірним. Верді використовував народні інтонації, поєднуючи їх із драматичними сюжетами про боротьбу пригноблених за свободу. Поруч із знаменитим хором «Va, pensiero» з «Навуходоносора» варто згадати і хор «Patria oppressa» з опери «Макбет», що став символом страждання, скорботи й водночас духовного піднесення (Цебрій: 2006: 27).

Серед великої кількості творів Джузеппе Верді, що відображають ідеї італійського національного руху, особливе місце посідає опера «Набукко». Саме цим коротким і милозвучним варіантом італійський композитор замінив важке для вимови ім'я «Навуходоносор». Прем'єра опери відбулася 9 березня 1842 року в театрі Ла Скала в Мілані й стала справжньою подією не лише мистецького, а й суспільно-політичного життя Італії. У цьому творі Верді відкрито закликав співвітчизників до боротьби за національну незалежність, перетворивши біблійну історію про неволю єврейського народу на символ визвольних прагнень сучасної йому Італії. Символічним стало й те, що після смерті композитора траурну процесію супроводжували саме мелодії з «Набукко».

За два роки до створення цієї опери Верді пережив глибоку особисту трагедію – смерть двох дітей і дружини. У спогадах, продиктованих письменникові Джуліо Рікорді в 1879 році, композитор визнавав: «Пригнічений особистими нещастями й творчими невдачами, я дійшов до того, що втратив будь-який інтерес до мистецтва і вирішив ніколи більше не писати музику» (Карраннанте: 1994: 207).

Поверненню Верді до творчості значною мірою сприяв імпресаріо Бартоломео Мереллі. Саме він запропонував композитору ознайомитися з лібрето Солери, присвяченим визвольній боротьбі євреїв проти вавилонського панування. Прочитавши текст, Дж. Верді відчув глибокий внутрішній відгук: тема визволення від іноземного гніту нагадала йому власні італійські реалії. Мистецьке натхнення повернулося, а особистий біль поступово відійшов на другий план.

«Саме з цієї опери фактично почалася моя справжня композиторська кар'єра, – згадував піз-

ніше Дж. Верді. – І хоча мені довелося подолати ще чимало труднощів, «Набукко» безперечно народився під щасливою зіркою» (Ващенко, 2013: 57).

Прем'єрний успіх виявився грандіозним: протягом усього театрального сезону опера була поставлена вісім разів при повних залах, після чого Б. Мереллі включив її до репертуару наступного сезону вже з оновленим складом виконавців. Від серпня до листопада 1842 року «Набукко» пройшла на сцені Ла Скала ще 57 разів – випадок, небачений навіть для театрального Мілана того часу.

Тріумф «Набукко» утвердив Верді на вершині музичного Олімпу, зробивши його ім'я символом італійської культури й національного духу. Разом із тим опера стала своєрідним бойовим хрещенням митця – активного прихильника визвольного руху, який прагнув звільнити Італію від панування Австрійської імперії.

У біблійній легенді про страждання поневоленого єврейського народу, покладений в основу лібрето опери «Набукко», Дж. Верді глибоко відчув долю власної Батьківщини – роз'єднаної, знесиленої, але нескореної Італії. Саме тому композитор зумів наповнити свій твір тими думками і почуттями, що хвилювали сучасників. Хоча дія опери відбувається у стародавньому Вавилоні, італійська публіка сприйняла її як глибоко національний і актуальний твір, у якому звучав заклик до свободи. Скорботний хор невольників, що тужать за втраченим Єрусалимом, італійці чули як власний плач за поневоленою Вітчизною, а пророцтво Захарії про падіння Вавилону – як передвістя визволення Італії з-під іноземного гніту. Ці сцени викликали надзвичайне емоційне піднесення в глядачів (Цебрій, 2006: 11).

Ідея боротьби за свободу вже звучала у творах попередників Дж. Верді. У перших десятиліттях XIX століття героїчні мотиви відлунювали в операх Дж. Россіні («Вільгельм Телль»), В. Белліні («Норма»), проте жодна з них не справила такого потужного національного резонансу, як «Набукко». Попри певну умовність лібрето Темістокле Солери, властиву італійській оперній традиції того часу, воно було написане з щирим натхненням, драматичною глибиною і внутрішньою правдивістю.

Центральне місце у творі посідає образ народу – стражденного, але сповненого надії на визволення. Цей образ відгукувався у серцях італійців, які жили в атмосфері приниження й залежності від Австрійської імперії. І Верді, і Солера щиро переймалися визвольними ідеями, і саме вони надали опері небувалої духовної сили. У величних хорах «Набукко» – урочистих, про-

рочих, войовничих і водночас скорботно-проникливих композитор висловив колективні почуття свого народу. Саме за ці хори, органічно вплетені у драматургію, опера здобула безмежну любов італійської публіки.

Як зазначав англійський дослідник творчості Верді Дональд Хассей, індивідуальний стиль композитора виразно проявився у розподілі вокальних партій «Набукко». Честолюбна Абігейла, дочка Навуходоносора, відкрила низку трагічних жіночих образів доби Рисорджименто – героїнь, якими керують не лише почуття любові, а й пристрасть, ревності, помста чи ненависть (пор. Азучена, Еболі, Амнеріс). Водночас урочисто-пророча мелодія Захарії започаткувала новий тип вердіївських басових партій (Симон, Філіп, Рамфіс) (Карраннанте, 1994: 199).

Опера «Набукко» Дж. Верді стала переломним явищем в історії італійського мистецтва XIX століття та справжнім символом ідеології Рисорджименто. Її художня концепція, внутрішня енергія, гармонійність композиційної побудови, глибина музичної мови та емоційна переконливість визначили місце цього твору серед найвидатніших зразків італійської культури першої половини XIX століття. У цьому ж стилістичному напрямі Верді створив майже три десятки опер, значна частина яких, попри славетне ім'я композитора, з часом зійшла з театральної сцени й залишилася лише предметом академічних досліджень і музикознавчої рефлексії. Водночас кілька його творів, у яких найповніше втілено ідеї Рисорджименто, – передусім «Набукко» – і сьогодні зберігають художню актуальність, стаючи феноменом позачасового масштабу, що продовжує впливати на європейську й світову культурну традицію (Ващенко, 2013: 57).

Разом із тим, у сучасному гуманітарному дискурсі простежується й критичне осмислення течії Рисорджименто. Так, мистецтвознавець А. Карраннанте у своїй праці «Джозуе Кардуччі в історії італійської школи, в культурі і школі Рисорджименто» дає суперечливу, але концептуально цікаву інтерпретацію цього періоду, характеризуючи італійську філософію свободи як процес, у якому народ не виступав головною рушійною силою. Учений зазначає, що «італійський народ», якому дехто з істориків схильний приписувати провідну роль у боротьбі за єдність і незалежність, фактично залишався осторонь політичного життя. Активним чинником історичного поступу, за А. Карраннанте, була персоніфікована ідея – воля окремої особистості або невеликої групи, яка усвідомлювала історичні цілі епохи та спрямовувала їх реалізацію. Саме індивід, який уособлює

колективну свідомість і волю часу, виступає, на думку філософа, рушійною силою історії, адже лише через власну волю здатен втілити потенціал духовної енергії епохи (Карраннанте, 1994: 201).

Проте така інтерпретація жодним чином не применшує громадянського й патріотичного значення постаті Джузеппе Верді. У період національного відродження Італії він став виразником народних прагнень і емоцій на чуттєво-емпіричному рівні. Про це свідчить надзвичайний успіх його опер серед широкої публіки, для якої музика Верді перетворилася на форму духовного єднання. Недарма визначний державний діяч і архітектор італійської єдності Камілло Бенсо ді Кавур у вирішальні моменти історії своєї країни обирав не державний гімн, а бойову мелодію з опери «Трубадур» – як символ національної сили та віри в свободу (Опенько, Цебрій 2025: 1558).

Висновки. Таким чином, оперна творчість Джузеппе Верді органічно вписується в історико-культурний і філософський контекст культури Рисорджименто. Засобами музичної драматургії,

епічного образного мислення та поетичної символіки композитор передав основні ідеї доби – прагнення до політичної та духовної незалежності, утвердження свободи вибору, відродження національних цінностей. Сила художнього задуму, емоційна насиченість драматичної дії, доступність музичної мови Дж. Верді сприяли формуванню національної свідомості мас у час, коли оперний театр був найвпливовішим засобом культурної комунікації в Італії. Вони також сприяли прийняттю політичних рішень провідних діячів об'єднаної Італії.

Значення музичного мистецтва доби об'єднавчих процесів в Італії (Рисорджименто) виходить далеко за межі наявних досліджень. Подальшого розвитку потребує аналіз творчої спадщини Вінченцо Белліні в контексті ідей національного відродження, а також вивчення суспільно-політичних рухів Італії першої половини XIX століття крізь призму впливу оперного мистецтва на формування колективної свідомості та духовної самоідентифікації нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ващенко Н. М. Олександр Мишуга: портрет основоположника української вокальної педагогіки в контексті сучасної вітчизняної освіти. *Постметодика*. № 4. С. 55-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Postmetodyka_2013_4_13
2. Опенько В. В., Цебрій І. В. Розвиток жанрів вокально-хорової музики як визначальної передумови зародження опери у Флоренції. 2025. *Вісник науки та освіти*. С. 1556-1569. DOI:10.52058/2786-6165-2025-1(31)-1556-1569.
3. Опенько В. В., Цебрій І. В. Особливості розвитку італійської опери XVII–XVIII століття. *Молодий вчений*. 2018. №2 (54). С. 80-84. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2.2/16.pdf>
4. Цебрій І. В. Масова культура Відня наприкінці XVIII століття та вплив на неї масонства. Історична пам'ять: науковий журнал. № 2 (41) 2019. С. 86-92. URL: https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/41_2019.pdf
5. Цебрій І. В. До витоків формування інтелектуальної та висококультурної особистості: посібник для вчителів історії та зарубіжної літератури / Из педагогического досвіду шкіл Полтавщини: 2006. 116 с. URL: https://pano.pl.ua/file/rvv/poltava-inset_edition_2004.pdf
6. Carducci e gli Aleramici di Monferrato A cura di Roberto Maestri. Sangiorgio Editrice. Genova. 2009. 190 p. URL: http://www.astilibri.com/cultura/carducci_monferrato.htm
7. Carrannante, Antonio Giosuè Carducci nella storia della scuola italiana. *Cultura e scuola*, N. 132, ottobre-dicembre 1994. P. 197-217.
8. Piromalli, A. Introduzione. A Carducci. Roma-Bari. Laterza. 1988. 186 p. URL: <https://www.antoniopiromalli.it/Schede/Carducci.htm>
9. Serra, R., Panzini. A. Carducci. Fara Editore. Rimini. 1994. P. 240. URL: <https://www.faraeditore.it/html/collane/classici/carducci.html>

REFERENCES

1. Vashchenko N. M. (2013) Oleksandr Myshuha: portret osnovopozhnyka ukrainskoi vokalnoi pedahohiky v konteksti suchasnoi vitchyznianoï osvity. [Oleksandr Myshuha: a portrait of the founder of Ukrainian vocal pedagogy in the context of modern domestic education] *Postmetodyka*. № 4. S. 55-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Postmetodyka_2013_4_13
2. Openko V. V., Tsebrii I. V. (2025) Rozvytok zhanriv vokalno-khorovoi muzyky yak vyznachalnoi peredumovy zarodzhennia opery u Florentsii. [The development of vocal and choral music genres as a determining prerequisite for the emergence of opera in Florence]. *Visnyk nauky ta osvity*. S. 1556-1569. DOI:10.52058/2786-6165-2025-1(31)-1556-1569.
3. Openko V. V., Tsebrii I. V. (2018). Osoblyvosti rozvytku italiiskoi opery XVII–XVIII stolittia [Peculiarities of the development of Italian opera in the 17th–17th centuries]. *Molodyi vchenyi*. №2 (54). S. 80-84. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2.2/16.pdf>
4. Tsebrii I. V. (2019) Masova kultura Vidnia naprykintsi XVIII stolittia ta vplyv na nei masonstva. *Istorychna pamiat: naukovyi zhurnal*. № 2 (41). S. 86-92. URL: https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/41_2019.pdf
5. Tsebrii I. V. (2006) Do vytokiv formuvannia intelektualnoi ta vysokokulturnoi osobystosti [To the origins of the formation of an intellectual and highly cultured personality]: posibnyk dlia vchyteliv istorii ta zarubizhnoi literatury / Iz pedahohichnoho dosvidu shkil Poltavshchyny: 116 s. URL: https://pano.pl.ua/file/rvv/poltava-inset_edition_2004.pdf [in Ukrainian].

6. Carducci e gli Aleramici di Monferrato (2009) [Carducci and the Aleramici of Monferrato]. A cura di Roberto Maestri. Sangiorgio Editrice. Genova. 190. URL: http://www.astilibri.com/cultura/carducci_monferrato.htm [in Italian].
7. Carrannante, Antonio Giosuè (1994). Carducci nella storia della scuola italiana [Carducci in the history of the Italian school]. Cultura e scuola N. 132, ottobre-dicembre. P. 197-217. [in Italian].
8. Piromalli, A. (1988). Introduzione a Carducci [Introduzione a Carducci]. Roma-Bari. Laterza. 186 p. URL: <https://www.antonio-piromalli.it/Schede/Carducci.htm> [in Italian].
9. Serra, R., Panzini. (1994). A Carducci [To Carducci]. Fara Editore. Rimini. 240. URL: <https://www.faraeditore.it/html/collane/classici/carducci.html> [in Italian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025